

Peer reviewed article

«Innendørs blir fantasien innestengt»:

Om nærnaturens betydning i barns hverdagsliv

Line C. Wold, Margrete Skår, Vegard Gundersen

Norsk institutt for naturforskning (NINA), Fakkelgården, 2624 Lillehammer.

Kontaktperson: Line C. Wold, epost: line.wold@nina.no (corresponding author)

Ingress

Mange er bekymret for at barns naturkontakt reduseres i omfang. Samtidig er barns hverdagsliv i økende grad preget av deltakelse i aktiviteter og gjøremål som voksne legger til rette for og deltar i. I denne studien ser vi nærmere på innholdet i barns naturkontakt, nærmere bestemt lek og opphold i nærnaturen uten at voksne er tilstede. Studien baserer seg på et feltarbeid blant 26 barn i 12-13 års alderen, der barna selv forteller om sin bruk og opplevelse av nærnaturen der de bor.

“Indoors my fantasy feels locked up”: the significance of nearby nature in children’s everyday life.

Abstract

The goal of this study is to gain more knowledge about children's uses and experiences when playing and spending time in nearby nature, without adult presence. The study is based on fieldwork among 26 children aged 12-13 years, and includes qualitative analyses of written school essays and group interviews outdoors. Despite the fact that play in nearby nature areas seem to take place rarely, the study shows that the children have great experiences in the nearby nature in different ways. Children make nature to their own place and nature play provides a specter of qualities including happiness, joy, excitement, exploration and social interplay. The paper concludes that the children's engagement with nature without adults' presence, have distinctive qualities related to freedom to roam and play without repeating intervention from adults.

Keywords: ‘Children’, ‘nearby nature’, ‘adult presence’.

Barns hverdagsliv – er det rom for naturopplevelser?

Et bredt spekter av positive effekter som følge av at barn har kontakt med natur har blitt dokumentert i litteraturen – fra kognitive og følelsesmessig til motoriske og identitetsskapende – for å nevne noen (se oversikt i Tordsson & Vale 2013). Også fra politisk hold er det en anerkjent oppfatning at naturopplevelser i barndommen har stor betydning både for individ og samfunn, og en lang rekke virkemidler skal ivareta barns mulighet til lek og opphold i natur (se blant annet Miljøverndepartementet 2001; Kunnskapsdepartementet 2006). Mye av barn og unges fysiske utfoldelse utendørs skjer i hverdagslige situasjoner i nærmiljøet (Tordsson & Vale 2013; Nielsen m.fl. 2011; Gundersen m.fl. 2016), og derfor bør det være spesielt interessant å undersøke hvilken rolle og plass naturopplevelser har i barns hverdagsliv. Mye av forskningen og kunnskapen som finnes om barn og naturopplevelser har tatt utgangspunkt i barnehagen, og spesielt friluftsbarnehager (Fjørtoft 2000; Berg 2005; Sandseter 2010; Lundhaug & Neegard 2013). Tilsvarende mindre forskning har tatt for seg naturopplevelse hos større barn og ungdom. Videre er det slik at det finnes relativt god kunnskap om barns deltakelse i spesifikke

---

friluftslivsaktiviteter (Øia & Strandbu 2004; Vaage 2009; Dervo m.fl. 2014), mens kunnskap om bruk av naturen i hverdagslige sammenhenger i nærheten av der en bor er langt mer mangelfull (Tordsson & Vale 2013).

I Norge er det sterke friluftslivstradisjoner, og idealet om 'det robuste naturbarnet som befinner seg utendørs i all slags vær' står nok fortsatt sterkt (Nilsen 2008; Gullestad 1992, 1997). Samtidig synes samfunnsutviklingen de senere år å ha gått i retning av å bli stadig mer gjøremåls- og målorientert (Skår m.fl. 2016a, b). I barns hverdagsliv er det en rekke konkrete eksempler på denne samfunnsendringen gjennom en stadig økende organisering av døgnetts timer og akkompagnering av voksen tilstedeværelse i form av foreldre, pedagoger og andre voksne (oppdragere, veiledere, trenere etc.) som velment ønsker å tilby barna en god hverdag. Barn tilbringer også stadig mer av døgnetts timer i ulike institusjoner – det være seg barnehage, skole og skolefritidsordninger (SFO) (Vaage 2012). En annen faktor i det gjøremålsorienterte samfunnet er høy deltakelse i organiserte idretts- og fritidsaktiviteter, som mange barn er involvert i (Ingebrigtsen & Aspvik 2010; Vaage 2013; Skår m.fl. 2016b). Økt omfang av innetid hjemme synes også å være en faktor i samtiden (Vaage 2012). For det første har ulike former for skjermer/media (tv, pc, mobiler, ipad, spillkonsoller osv.) blitt allemannseie og bruken av slike medier er økende (Medietilsynet 2014). For det andre bruker barn i sum mere (fri)tid enn før på lekser og skolearbeid (Rønning 2010; Medietilsynet 2014). Til sammen tilsier disse faktorene at tidsklemma gjør seg gjeldende for mange familier generelt og for mange barn spesielt (Skår m.fl. 2016b). Er det tid igjen til naturopplevelser, og hvordan fortøner opplevelsene seg i så fall for barna?

Målet med denne studien er å få mer kunnskap om barns bruk, lek og opplevelse i naturen i nærheten av der de bor; nærnaturen. Et viktig premiss er at det skal omhandle nærnaturopplevelser uten voksne tilstede. Hvilke kvaliteter er fremtredende når barna selv beskriver lek og opplevelser i nærnaturen? Studien baserer seg på et feltarbeid blant 26 barn i 12-13 års alderen i et nærmiljø i Lillehammer. Et viktig element i studien har vært at det er barna selv som formidler om sin bruk og opplevelse av nærnaturen. Vi har brukt skolen som inngang for å komme i kontakt med barna, men fokuset for studien har likevel vært barnas fritidsbruk av nærnaturen. Datamaterialet baserer seg på skrevne skolestiler og kvalitative gruppe-intervjuer med barna utendørs i etterkant av skriveoppgaven. Studien inngår i et større tverrfaglig forskningsprosjekt om barn og natur i Norge (www.nina.no, Skår m.fl. 2016a).

Barn og natur – noen teoretiske perspektiver

Elementene i samfunnsutvikling og barndom i Norge følger en generell vestlig trend, og begreper som 'domestiserte barn' er tatt i bruk for å illustrere utviklingen (Prince m.fl. 2013). Som en konsekvens konkluderer stadig flere forskere med at barns frie lek synes å være i sterk tilbakegang (Karsten 2005; Skår & Krogh 2009; Skår 2010; Øksnes 2010; Frost 2012; Sandberg 2012, Prince m.fl. 2013), og at den frie leken blir enda viktigere i en travel, organisert hverdag (Wolf 2015). Skår m.fl. (2016c) fant i sin studie av turer/aktiviteter i Barnas Turlag at den frie leken med minimal voksen innflytelse medførte en mer kroppslig og sanselig lek enn når voksne styrte leken i form av organiserte aktiviteter. Til tross for at nærnaturen og nærmiljøet potensielt bør være en viktig arena for nettopp fri lek og at natur er de områdene som barna selv prefererer (Chawla 1992; Korpela 1992; Gundersen m.fl. 2016), viser den nasjonale foreldreundersøkelsen til Skår m.fl. (2014, 2016a) at med unntak av hundelufting er lek eller opphold i skogen eller andre naturområder den aktiviteten færrest barn (6-12 år) driver med til daglig. I alt 53 % av foreldrene oppga at barnet deres aldri eller sjelden (dvs. maksimalt to ganger per måned) leker eller oppholder seg i skog eller natur om sommeren (Skår m.fl. 2014; Gundersen m.fl. 2016). Undersøkelsen viser at det å være i nærnaturen ikke er en integrert del av barns hverdag, men noe de fleste barn gjør av og til. Den viser også at foreldre oppfatter nettopp tidsklemma som største hinderet for barnas bruk av nærnatur (Skår m.fl. 2016b).

Foreldreundersøkelsen viser videre at 35 % av barna er ute uten at foreldrene riktig vet hva de gjør daglig om sommeren, og like mange ukentlig. Det vil si at nesten like mange – 30 % – aldri eller sjelden er ute uten at foreldrene vet hva de gjør. Dette tilsier at en del foreldre har relativt god oversikt over barnets aktiviteter, og at helt egenstyrt aktivitet er sjeldent for en del barn. Undersøkelsen viser også at barn mellom 6 og 12 år er mer ute i naturen med voksne til stede enn uten (Gundersen m.fl. 2016, Skår m.fl. 2016b).

Mye tyder på at naturomgivelser er egnet for barns lek, noe som ikke minst er berørt i mye av litteraturen som baserer seg på barns naturopplevelser i barnehager (Fjørtoft 2000; Lundhaug og Negaard 2013). I følge Tordsson (2002) har naturens egnethet for lek sammenheng med at den i mindre grad er påvirket av mennesker, og at det derfor ikke følger med en bruksanvisning på hvordan den skal brukes og forstås: «Å svare på naturens åpne tiltale». Naturen gir så uendelig mange muligheter i stedet for å være forutbestemt. Den rommer dermed ikke – i motsetning til lekeparken, idrettsarenaen, skolegården eller andre menneskeskaptede områder – *materialiserte forventninger* (Tangen 2003) om hvordan barn kan og bør handle. Naturen vil derfor innby og stimulere til egen-initierte aktiviteter og fri lek, noe som underbygges i Fasting (2013) sitt arbeide med barns lek utendørs. Hun betegner leken som *fleksibel, levende, dynamisk, kreativ og altoppslukende*. Disse perspektivene på lek er i tråd med filosofen Hans-Georg Gadamer sitt syn der han beskriver leken som en sosial og kroppslig handling i aktiv interaksjon med omgivelsene (Steinsholt 2010). Det er leken i seg selv som er hovedmålet, og ikke det å skape noe eller oppnå noe. Leken er en dynamisk og spontan aktivitet hvor forståelsen av leken blir skapt gjennom en «hit og dit»-bevegelse mellom deltakerne og rommet (ikke nødvendigvis forstått som et innendørs rom, men omgivelsene rundt) den foregår i. Leken kan derfor ikke være mekanisk og forutbestemt, siden det er dynamikken og spontaniteten som driver leken fremover (Steinsholt 2010). Hangaard-Rasmussen (1992) beskriver leken på lignende vis: hvordan det lekende barnet lar seg rive med i leken og det sanselige blir dominerende fremfor det reflekterende. Han vektlegger også at rommet eller stedet der leken foregår i spiller en avgjørende rolle for den kroppslige leken.

I tillegg til å innby til utforskning, kreativitet og lek, har naturen avkopplende og restorative effekter for barn så vel som for voksne. Det vil si at naturen fungerer stimulerende, avstressende og bidrar til konsentrasjon (Kaplan & Kaplan 1989; Korpela m.fl. 2002; Faber Taylor & Kuo 2006; Chawla m.fl. 2014). Slik sett burde nærnaturen ha et åpenbart potensial som arena for avkopling for mange barn som opplever en tidsstyrt, målorientert og muligens også stresset hverdag (Skår m.fl. 2016b). Behovet for avkopling i natur bør også være relevant for litt større barn med høyt aktivitetsnivå. Imidlertid tyder mye på at det er de yngre barna som har mest naturkontakt (Skår m.fl. 2016b), fordi dette er et viktig mål i norske barnehager og fordi yngre barn i større grad enn eldre barn blir tatt med ut av voksne på fritiden (Skår m.fl. 2016b). I forlengelsen av dette kan nevnes at både Ryan (2012) og Olwig (2000) fant at i brytningsfasen mellom barn og ungdom skjer det gjerne endringer i leken, og tidligere prefererte områder eller leker blir gjerne oppfattet som barnslige og mindre attraktive. Dette kan også være en faktor som spiller inn når en finner at eldre barn er mindre i natur enn yngre.

Selv om det ikke finnes tall som viser omfanget av hvor mye naturopplevelser barn i Norge erfarer i skoletiden eller gjennom SFO, er det mye som tyder på at omfanget minsker med økende alder. Så selv om det er stor evidens i forskningen om at natur er positivt for barn som potensiell lekearena, som rom for avstressing og som fristed uten voksne til stede (oppsummert i Tordsson & Vale 2013), tyder dagens omfang av barns lek i natur på at dette kunne vært bedre utnyttet (Skår m.fl. 2016a). For mange barn er «fri tid» mellom lekser og fritidsaktiviteter mer ensbetydende med avkopling innendørs, og gjerne foran skjermen (Vaage 2012; Skår m.fl. 2016b). Imidlertid viser tidsbruksundersøkelsene også at det barn ønsker seg mest i en tidspresst hverdag, er mer tid med venner (Vaage 2012).

Rasmussen (2004) peker på at barn i sine hverdagsliv i stor grad beveger seg mellom familie, skole og fritidsinstitusjoner, som alle er miljøer skapt av voksne: 'places for children'. I tråd med Fasting (2013) har han undersøkt hvilke steder barn selv oppfatter som betydningsfulle, og finner at disse ikke alltid er steder som voksne har laget for barn, men også uformelle, ofte oversette steder som ikke nødvendigvis fanger voksnes oppmerksomhet. De er steder barna selv 'skaper', og han kaller det 'children's places'. Også Matthews & Limb (1999) påpeker at barns arealbruk ofte er helt annerledes enn voksnes, og setter dette i sammenheng med at oppfattelsen av hva barn og barndom er, er en sosial konstruksjon skapt av voksne. Det er de voksne som oftest definerer hva det vil si å være barn og ut i fra det også hva slags type miljø som trengs, hvilke regler som trengs og hva barna bør gjøre. Langt sjeldnere blir barns egne betraktninger, tolkninger og opplevelser verdsatt og brukt som kunnskapsgrunnlag for de avgjørelser som tas vedrørende eksempelvis bruk av arealer, utforming av lekeplasser o.l. (Greene & Hill 2005). Hvis barn skal stimuleres til økt kontakt med nærnaturen, er det åpenbart at det trengs mer kunnskap om hvilke steder i nærmiljøet barn selv tillegger betydning og hvorfor (Gundersen m.fl. 2016). Glenn m.fl. (2012) er av de som hevder at forskning om lekens innhold sett fra barns ståsted er nødvendig for å komme dette i møte, men at denne kunnskapen fremdeles er mangelfull.

Kort oppsummert tyder forskningen vi har henvist til over både på at den frie leken er i tilbakegang generelt og at spesielt lek i natur er i tilbakegang. Det er en rekke barrierer for barns bruk av naturen knyttet til opphold i institusjoner, organiserte aktiviteter, inne-aktiviteter og voksenstyrt fritid. I Norge har vi mye natur, også der barn bor. Naturen har et eget potensiale for å legge til rette for lek fordi den er «uforutsigbar» i form av at den inviterer til nesten hva som helst. Det er det lekende barnet selv som kan svare på «naturens åpne tiltale». Dette synes å være godt forenlig med perspektiver om lek som en kroppslig og sansende «hit og dit»-bevegelse som river den som leker med seg. I så måte får også stedet en eksistensiell betydning fordi barna selv skaper «barnestedene» og disse er, som vi har referert til over, ofte andre områder enn de voksne har tiltenkt barna.

Metode

Studieområdet

Vi ønsket et nærmiljø som ikke var for stort, som ligger atskilt fra andre tettsteder og som har naturarealer inne blant bebyggelsen og i områdene rundt. Vingar skolekrets i Lillehammer kommune i Oppland fylke tilfredsstilte disse kravene (se figur 1). Studieområdet er adskilt fra resten av by- og boligmiljøet i Lillehammer, og ligger også atskilt av Gudbrandsdalslågen på vestsiden av byen. Skolekretsen med barneskolen Vingar omfatter tettstedet Vingnes med ca. 1500 innbyggere, men inkluderer også store landlige arealer med spredt bosetting. De fleste innbyggerne bor i tettstedet Vingnes, og det er derfor nærmiljøet rundt dette tettstedet som er mest brukt av barna i utvalget, selv om noen av informantene også er bosatt mot utkantene av tettstedet. Bebyggelsen i studieområdet består i hovedsak av eneboliger, noe rekkehusbebyggelse og noe spredtbygd bebyggelse/landbrukseiendommer. Nærmiljøet har en liten slalåmbakke med skitrekk (her foregår også aking) og lysløype, og en stor idrettsplass med mulighet for mange ulike sportsaktiviteter (terrengsykkel, frisbee, friidrett, fotball etc.) som begge grenser til skoleområdet. Ellers består studieområdet av relativt store områder med skog. I bebyggelsen ellers er det noen få lekeområder/lekeplasser av ulik størrelse. Mjøsa og Vingnesvika ligger i utkanten av området i øst og grenser til tettstedbebyggelsen. I Vingnesvika er det tilgang til badeplass, brygge, lekeplass og fotballbane. Det finnes også flere mindre skog/naturområder inne blant bebyggelsen, og de spredtbygde områdene domineres stort av skog, en del småbruk med innmark og mindre klynger av bebyggelse. Befaring våren 2014 i nærområdene til tettstedet viste liten bruksslitasje i naturområdene blant bebyggelsen, med noen få unntak: Pinnikken og Eventyrsletta. I disse to områdene er det etablerte stier og bålplasser etc. Pinnikken er en skogås med karakteristisk kjegleform, og slalåmbakken og hoppbakker går opp til toppen. Eventyrsletta er et beite-/hagemarksområde med noe trær og skog og ligger i utkanten av området i sørvest.

Figur 1. Kart over studieområdet med bebygde arealer og arealtypene skog (grønt), dyrket mark (oransje), og vann (blått). Kilde: <http://kilden.nibio.no>, NIBIO 2016)

Gjennomføring

Vi valgte å bruke Vingar skole som utgangspunkt for å nå målgruppen. Denne tilnærmingen ble valgt fordi det ville være en effektiv måte å nå barn i ønsket alder, og som er tilknyttet samme nærmiljø. I tillegg kunne skolen hjelpe til med deler av gjennomføringen. Skolekretsen hadde omlag 170 elever fra 1. til 7.trinn. I samråd med skolen valgte vi 7.trinn som målgruppe (12-13 åringer). Vi ønsket blant annet å be elevene skrive en skolestil, og antok at elever på dette trinnet hadde bedre skriveferdigheter enn de yngre. Videre var det også et delmål i hovedprosjektet å innhente kunnskap om nærnaturens betydning for litt eldre barn. Det var 26 elever på trinnet. Vi valgte en todelt kvalitativ metodikk; først ba vi barna skrive en skolestil, deretter gjennomførte vi fem gruppesamtaler/intervjuer med elevene i små grupper utendørs på Pinnikken – et skogsområde like ved skolen (se figur 1). Både stiler og gruppeintervjuer ble gjennomført våren 2014. I alt 21 barn skrev skolestil, og 25 barn deltok på gruppeintervjuer. Det ble utarbeidet et informasjonsskriv til foreldrene, der det ble informert om formålet med studien og gjennomføring, anonymitetsvilkår og om lydopptak. Foreldre ble bedt om å ta kontakt dersom de ikke ønsket at barnet deres skulle delta i studien. Vi fikk ingen slike henvendelser. Alle navn på barn brukt i artikkelen er oppdiktede for å sikre anonymitet. Referanser på sitater fra stilene oppgis på følgende måte: S + stilnummer. Eksempelvis S4 (stil nummer 4). Stilene ble fortløpende nummerert av forfatterne.

Skolestiler

Vi valgte bevisst en åpen oppgavetekst for skolestilen:

Fortell om noe du har opplevd i naturen på Vingar/Vingnes.

Elevene ble gitt følgende tilleggsinformasjon: Fortellingen skal handle om noe du har opplevd i fritiden (ikke i skoletid, på trening eller lignende) og uten voksne (men det kan være både alene eller med andre barn). Oppgaven og tilleggsinformasjonen ble formidlet fra oss til lærer via e-post, og læreren presenterte oppgaven videre til elevene. Læreren ble bedt om å gi minst mulig veiledende utdypinger av oppgaveteksten dersom det skulle komme slike spørsmål. Vi valgte bevisst å bruke ordet naturen i oppgaveteksten, uten noen videre forklaring. Dette begrepet kan naturligvis romme ulike assosiasjoner for ulike mennesker. Nettopp derfor ble ordet valgt, fordi vi ønsket at det skulle være opp til barna selv å bestemme hva som er natur for dem, og hva slags opplevelse de ønsket å skrive om. Likeledes valgte vi å bruke stedsnavnet Vingar/Vingnes. Dette fordi vi antok at det ville være mer begripelig for barna, enn mer abstrakte begreper som nærmiljøet, nærområdet eller lignende. I tillegg ønsket vi å

---

unngå dikotomien om at naturen er en ting og det menneskeskapte noe annet, derfor tok vi altså utgangspunkt i geografien – Vingar/Vingnes som geografisk sted.

Elevene fikk jobbe med oppgaven over noen dager. Alle beskrev opplevelser de hadde hatt i fritiden, ikke opplevelser i samband med organisert trening, arrangement, i skoletida e.l. Historiene involverte heller ikke voksne i vesentlig grad og de har også beskrevet opplevelser i nærmiljøet – altså på/i nærheten av Vingar/Vingnes. Barna har således klart å forholde seg til de premissene som ble gitt, noe som styrker validiteten i materialet.

Gruppeintervjuer

Hensikten med gruppeintervjuene var å få utdypende kunnskap i forhold til det som fremkom i stilene. Skolestilene dannet derfor grunnlaget for utarbeiding av intervjuguide til gruppeintervjuene. Intervjuguiden inneholdt følgende hovedtemaer: områdebruk og utendørs aktiviteter, landskapskvaliteter og favorittområder, aktiviteter da de var yngre versus nå, hvor ofte de leker eller oppholder seg i nærnaturområdene, betydningen av samvær med andre barn i naturområder, synspunkter på voksnes tilstedeværelse, følelser i naturen og opplevelse av det å være utendørs versus innendørs.

Intervjuene ble gjennomført utendørs på toppen av Pinnikken, et sted som er inne i skogen og som barna kjenner godt til. Erfaringsmessig gir det å være utendørs når en studerer menneskers naturerfaringer assosiasjoner til temaet det snakkes om. Det åpner for dialog om temaet, og også for å være konkret i forhold til erfaringer en har (Skår 2010). Vi hadde med et stort kart som viste Vingar/Vingnes. Dette brukte vi hovedsakelig til å orientere oss underveis i intervjuene. Totalt gjennomførte vi fem gruppesamtaler, med fire til seks barn i hver gruppe. 16 av informantene var jenter og ni var gutter. Alle intervjuene ble tatt opp på bånd og intervjuene varte i gjennomsnitt 61 minutter. I etterkant ble alle lydopptakene transkribert av den ene forskeren.

Analyse

Stilene ble lest grundig av alle forfatterne og det ble laget oppsummeringer av stilene basert på temaer som framkom i stilene. Når det gjaldt intervjuene ble det etter transkribering laget oppsummeringer av hvert intervju, samt en fellesoppsummering for alle intervjuene som helhet. Oppsummeringene av både stiler og gruppeintervjuer dannet utgangspunkt for utvelgelse av fire analysekategorier som vi ønsket å se nærmere på. Kategoriene er: Hvor ofte barna leker eller oppholder seg i nærnaturen; deres opplevelse av sted; hvilken betydning det sosiale samværet med andre barn har og til sist; hvilke følelser naturopplevelsene frembringer. I presentasjon av resultatene har vi valgt å se de skrevne skolestilene og intervjumaterialet under ett. Vi bruker sitater både fra stilene og fra gruppeintervjuene for å eksemplifisere våre funn.

Metodiske refleksjoner

Svakhetene med den valgte metoden er at barna av ulike årsaker kan ha valgt å unnlate å fortelle om hendelser fordi stilene skulle leveres til læreren og/eller leses av voksne. Kanskje har de selektivt valgt opplevelse av slike grunner. Vi har grunn til å tro at dette utgjør en relativt liten feilkilde da stilene ble skrevet på pc, men levert inn manuelt. I tillegg var det ikke navn på stilene. Det faktum at temaet for stilene i utgangspunktet må antas å være relativt «ufarlig» og at oppgaveteksten spurte om «noe de har opplevde i naturen», som igjen betyr at en opplevelse ikke er noe mer riktig eller feil enn en annen, mener vi styrker validiteten. Det ville likevel vært klokere å unngå å samle inn stilene via lærerne. Tilsvarende kan også være tilfelle i gruppesamtalene, der barna kan være selektive i forhold til hva de vil fortelle til en voksen intervjuer. Imidlertid var det for dem helt ukjente personer som intervjuet, noe som trolig gjør dette mindre aktuelt.

En annen svakhet er den generelle tendensen en ofte har til å huske og tillegge fortiden mer positive, vakre og mystiske elementer enn det som kanskje var tilfelle (Boym 2001). Dette fenomenet kan medføre at innholdet både i stilene og i gruppesamtalene preges av noe over-representativ grad av positivitet og romantisering. Gjennom begge metodene kom det også frem opplevelser og følelser som ikke nødvendigvis var utelukkende positive, noe som kan tyde på at barna er relativt frislupne og kanskje mindre preget av slik fortidsromantisering.

Gruppeintervjuer som metode kan bidra både positivt og negativt. Barna kan finne støtte i hverandres utsagn, de kan føle seg mindre «vurdert» enn om de hadde vært i en en-til-en situasjon og dialogen kan flyte lettere fordi flere deltar i samtalen og den stimulerer til detaljerte beskrivelser (Fontana & Frey 2008). Svakheterne er imidlertid at noen kan være ukomfortable med å snakke foran andre, og det kan være slik at noen er redd for å mene noe annet enn de øvrige barna. Det var her viktig for oss at gruppene var små. Barn i overgangen mellom barn og ungdom er i en sårbar alder der de kan føle på gruppekonformitet og ikke ønsker å skille seg ut. Vi opplevde dynamikken i gruppeintervjuene som gjennomgående god og de aller fleste barna deltok i samtalerne noe som styrker validiteten, men det var noen få (2-3 barn) som var veldig passive i samtalerne. Det kan tenkes at disse hadde andre opplevelser og tanker rundt natur enn de øvrige og at noen perspektiver ikke har kommet frem av den grunn.

Resultater og diskusjon: barnas egne skildringer av nærnaturens betydning

Vi hadde en utforskende, åpen inngang til datainnsamlingen der vi ønsket at barna selv skulle beskrive meningsinnholdet i sine opplevelser i nærnaturen. Presentasjonen av resultatene under er derfor ikke relatert til hypoteser eller forhåndsdefinerte delproblemstillinger, men gjengir mer fritt det barna selv har fortalt om sin bruk av nærnaturen. Vi har funnet frem til noen overordnede kategorier som hovedfunnene kan struktureres under, men det er viktig at denne inndelingen mer må betraktes som sammenvevde kvaliteter heller enn enkeltstående. Vi presenterer funnene samtidig som vi diskuterer dem opp mot de teoretiske perspektivene, for å slippe for mye gjentakelser og for speile funnene direkte mot teori.

Barnas steder

I flere av stilene skriver barna om *hvor* de er: hvor opplevelsen har funnet sted som en geografisk, fysisk plass. Stedene som beskrives er gata der de bor, hagen, skoleveien, skolegården, Pinikkenslogen, Vingnesvika, Mjøsa, jorder, fjell/skogsområder og den lokale slalåm-/akebakken (figur 1). I noen av stilene fremkommer det at stedet de har skrevet om er et område de har vært mye i, og noen uttrykte også det i intervjuene. En elev skriver dette om et skogsområde nær hjemmet sitt:

«Dette er et område vi har lekt veldig mye i» (S19).

I andre stiler fremkommer det at stedet er gjenstand for et pionerbesøk, der barna skriver om et *nytt* område som utforskes. Vi må anta at stedene de har skrevet om til en viss grad er betydningsfulle for dem – selv om de ikke nødvendigvis uttrykker dette spesifikt – de har tross alt valgt ut en opplevelse og et sted. Det at barna også beskriver slike «nye» områder synes å indikere at brukshyppighet er underordnet. Både mye og mindre brukte områder ser ut til å kunne være betydningsfulle, i kraft av de opplevelsene barna har hatt der.

Gjennom intervjuene spurte vi også barna om de hadde noen favorittsteder eller steder i nærmiljøet de likte veldig godt; noen hadde ikke favorittsted(er), men det var også mange som hadde det. Slike steder var klatretrær, skog, jorder, Pinnikken, Eventyrsletta, Mjøsa, stranda/Vingnesvika, gata/veien der de bor og hagen. Stedene barna fremhevet inkluderer ulike typer områder, men flest nevnte naturområder. Chawla (1992) og Korpela (1992) fant i sine studier at barn oppga naturområder når de skulle fortelle om hvilke områder de foretrakk, til tross for at brukshyppigheten av tilrettelagte/opparbeide områder var langt større. Denne studien kan indikere noe av det samme, men fordi materialet er lite og barna kan ha latt seg lede av at natur var bakgrunnen for samtalen er vi tilbakeholdne med å trekke denne konklusjonen for bastant.

Detaljeringsgraden i stedsildringene i stilene varierer, noen få gir detaljerte skildringer av stedets attributter (fysiske elementer, vegetasjon, romlige forhold). Dette tolker vi som at området har relativt stor betydning for barna, fordi de må kjenne området godt siden de gir så grundige beskrivelser.

“Stien ble smalere og skogen tettere. Trærne sto som hindre, som vi både måtte klatre over og dukke under (...) Der gikk vi på ekspedisjon hoggorm. Utforskere i den gjengrodde skogen” (S16)

“Vi gikk opp igjen på land og henta dykkermasker og dykka i det grønne vannet (som jeg er sikker på at bare er grønt fordi sola gjør det sånn) og det var helt magisk” (S11).

Sitatene over illustrerer betydningen stedene har/har hatt for de to barna som har skrevet om dem. Det første sitatet illustrerer stedets mystikk og hvordan spenningen oppleves fordi de er i en kroppslig og sanselig samspill med stedet. Stedet, opplevelsen og barnet kan ikke løsrives fra hverandre – dette i tråd med et dynamisk perspektiv på lek slik Gadamer (Steinholt 2010) og Fasting (2013) beskriver. I det andre sitatet skildres stedet som magisk fordi naturelementene oppleves så spesielle – det visuelle sanseinntrykket av det grønne vannet er lett å leve seg inn i. Dette gjenspeiler Hangaard-Rasmussens (1992) beskrivelse av hvordan lekende barn får en sanselig opplevelse av verden fremfor en reflekterende.

Barns favorittsteder trenger ikke være opparbeidete lekeplasser, fotballbaner eller andre arealer som spesielt er tiltenkt barns aktivitet. Som nevnt innledningsvis skiller Rasmussen (2004) mellom 'places for children' og 'children's places', og at disse to ikke nødvendigvis samsvarer. Tilsvarende ser vi altså i denne studien: naturstedene er i hovedsak 'children's places' – de er betydningsfulle fordi barna på et eller annet vis har gjort dem til sine, enten ved å besøke dem ofte eller utforske dem for første gang. Barna beskriver betydningen av naturstedene gjennom kroppslige, sosiale, emosjonelle og sanselige møter med stedene.

Samvær med andre

Den betydningen det sosiale samspillet med andre barn har i naturopplevelsene fremkommer tydelig i stilene, og utdypes ytterligere gjennom intervjuene. Dette illustrerer at naturopplevelsene skapes direkte, både gjennom samspillet mellom barna og deres samspill med de fysiske omgivelsene, slik som også er beskrevet i andre kvalitative studier (Fasting 2013). Sitater fra to ulike stiler kan illustrere dette. Et barn skriver følgende om en hoggormsafari med to andre barn:

«Så var vi inne i skogen, vi gikk på rekke og rad og liksom dyttet hverandre frem» (S16)

Mens en annen skildrer en aketur sammen med en venninne:

«Halvveis oppe i slalåmbakken er det en liten flate som vi kaller Gamletoppen. Der tok vi en liten pause og la oss ned på ryggen og tittet opp på stjernene» (S4).

Samværet med andre barn fremstår som verdifullt – det å leke, utforske, snakke eller bare være sammen med andre fremstår som en viktig del av det å være i natur. Det oppstår mye glede og latter. Dette kan illustreres gjennom følgende to sitater:

«Så skled hun rett ut av stien og rett inn i et tre. Jeg startet å le også begynte hun å le. Vi sto der og hadde latterkrampe av det som nettopp hadde skjedd!» (S3)

«Vi tulla og vinka til hverandre under vann i det grønne vannet, og hadde det kjempegøy» (S11).

I noen av stilene fremkommer det at det å ha god tid, og at tida er egenstyrt, bidrar til at samspillet mellom barna også fører til dynamiske og spontane skifter i leken. Disse beskrivelsene ser vi er forenlig med Gadamers lekperspektiv; at leken har en iboende og selvgående kraft som er preget av «hit-og-dit»-bevegelser som oppstår i samspillet mellom barna og mellom barna og stedet (Steinholt 2010).

Betydningen av å være sammen med andre ble ytterligere utdypet og bekreftet gjennom intervjuene. Til dels uttrykkes betydningen av det sosiale samværet når det gjelder utelek generelt, til dels spesifikt knyttet til opplevelser i nærnaturen. Barna fortalte at det blir kjedelig uten venner, men også at en kan være «seg selv» sammen med venner. At det føles tryggere å være sammen med andre i naturen fremkom også, fordi naturen også kan oppleves skummel. Mange sa at hendelsene beskrevet i stilene ikke hadde forekommet, eller vært «det samme», hvis de hadde vært alene. Få kunne huske konkrete tilfeller der de har vært ute i naturen alene, samtidig uttrykte noen at det kan være fint å være alene i naturen, gjerne når en trenger å være for seg selv (mer om dette under).

For noen få av barna virket sosialt samvær å være mindre viktig, og noen var også litt unnvikende da vi spurte om dette. Det var utfordrende å stille spørsmål knyttet til det sosiale samspillet, fordi vi ikke kjente barna fra før. Det

---

kan selvfølgelig være slik at noen av barna har liten sosial omgangskrets og var ukomfortable med å snakke om temaet i en større gruppe.

Videre fremkom det også at det er samvær med andre barn, og ikke voksne, som er betydningsfullt. Dette er noe Vaage (2012) også finner gjennom nasjonale tidsbruksundersøkelser: barn ønsker seg mer tid med venner og ikke mer tid sammen med de voksne i familien. Flere av barna mente at med voksne tilstede kan opplevelsene ofte bli mindre frie – de voksne skal bestemme for mye og det blir for mange formaninger om hva barna kan og ikke kan gjøre. I det ene gruppeintervjuet imiterte barna hvordan voksne tar overstyring:

Intervjuer: *men hvis voksne hadde vært med på en sånn tur da?* [En vintertur til et nærnaturområde som er beskrevet i en av stilene. Barna hadde med kakao og kjeks, og de fyrte bål]

Rolf: *hadde blitt mye mer kjedelig ...*

Intervjuer: *hadde blitt mye mer kjedelig?*

Irja: *da er det sånn «sitt rolig», «ikke løp så veldig» (...)*

Gina: *«ikke rop»*

Rolf: *«ikke gå inn der»*

Marie: *«ikke krangle»*

Gina: *«ikke kast snø på bålet (...)*

Rolf: *ja, men det er det som er morsomt med snø: å kaste snøballer ...!*

Passasjen fra intervjuet viser hvordan barna opplever at de voksne begrenser handlingsrommet deres og faktisk også fratar barna det de selv opplever som morsomt; nemlig bevegelse og kroppslig utfoldelse («sitt rolig», «ikke løp så veldig»), undring og utforsking («ikke gå inn der») og fri lek (som snøballkasting). I andre deler av hovedstudien har vi sett tilsvarende fenomen, både basert på feltarbeid ved leirskoler og i Barnas Turlag (Skår m.fl. 2016c). Særlig når voksne har planlagt mange aktiviteter, hemmes ofte barnas egen-initierte, kroppslige og sanselige lek. Glenn m.fl. (2012) fant i en studie blant 7-9-åringer at barn selv beskrev hvordan foreldre la begrensninger på mulighetene for lek, likeledes har Øksnes (2010) uttrykt bekymring for hvordan voksne til dels hemmer barnas utfoldelse ved å fokusere på ro, disiplin, høflighet og kontroll i institusjonelle settinger (barnehage, skole, SFO o.l.).

Følelser som kvalitet i naturopplevelsene

Naturopplevelsene frembringer ulike følelser hos barna. I stilene skildrer veldig mange glede, latter og at de har det gøy. For mange synes dette dypt sammenvevd med samværet med andre barn, som vi har vært inne på over. I mange av stilene er det lett å leve seg inn i stemningen og gleden som uttrykkes, og flere skriver eksplisitt at de har det morsomt eller at det var en fin dag:

«(...) men den dagen var en ufattelig gøy dag jeg ikke kommer til å glemme» (S17).

«Neste dag gikk jeg og «Per» ut og klatra i treet. Vi hadde det gøy oppe i treet» (S21)

I materialet fremkommer det at naturopplevelsene er flerdimensjonale, at de rommer så mye både sosialt, kroppslig og mentalt. Det gir liten mening å forsøke å skille det sosiale fra det kroppslig, eller fra det faktum at opplevelsen finner sted i naturen. Dette synes å være i tråd med Fastings (2013) og Gadamer (Steinsholt 2010) beskrivelse av at leken og opplevelsene oppstår og får sin mening gjennom både samspillet barna imellom og mellom barna og de fysiske omgivelsene, slik det også er henvist til over.

Glede og latter fremkommer best i stilene, gjennom gruppeintervjuene var barna mer tilbakeholdne i forhold til denne følelsen. Imidlertid utdypet de andre kvaliteter ved naturopplevelsene. Spenning er en slik kvalitet. At naturopplevelsene gir rom for spenning er fremtredende både i stiler og intervjuer. Spenning er i stor grad knyttet til de hendelsene der barna møter dyr eller utforsker nye steder eller ukjente elementer som for eksempel et naturområde:

«Vi gikk mot kanten av fjellet og så ned. Det var utrolig bratt. På bunnen av bakken så vi noe hvitt som viste seg å være en hvit kjole. Vi ble enda mer redda da» (S8).

Også kjente opplevelser, som det å ake i en bratt bakke kan utløse spenning, likeledes det å kjenne naturkreftene:

«Det var ganske mye bølger på Mjøsa den dagen. Så det var litt skummelt» (S12).

Sammen med spenningsmomentet ligger det gjerne også glede og mestring – en slags sammenblanding av ulike følelser, slik også Sandseter (2010) fant i sine studier av «risikolek» blant førskolebarn. Barna utforsker sammen og de tør gå videre selv om de synes det er litt skummelt. En gutt fortalte at han følte seg stolt etter at han hadde turt å klatre opp i et tre for å hente en fotball, det var nemlig første gang han klatret i et tre. Gjennom gruppeintervjuene fremkom det også at skogen kan oppleves skummelt. Flere ulike faktorer ble nevnt av barna: at skogen er mørk og en ikke vet hva som er der inne, at en kan møte på skumle eller sinte dyr og at en kan gå seg bort og ikke finne veien hjem. I Pinnikkens skogen verserer også rykter om en øksemorder og flere av barna er litt usikre i forhold til dette ryktet og synes det er litt skummelt å bevege seg i skogen der. Noen oppga også at de nesten ikke er alene ute fordi de synes det er skummelt. Mystikk, forstått som at du ikke helt vet hva som kommer når du beveger deg videre innover i omgivelsene, er en viktig dimensjon som er knyttet til naturopplevelsen (Kaplan & Kaplan 1989). Denne dimensjonen ser vi klart igjen i barnas beskrivelser av sted og opplevelser i natur.

Også positive kvaliteter ved det å være alene i naturen ble uttrykt. En gutt svarte dette på spørsmål om hvordan det er å være alene i naturen, og flere i gruppa sa seg enig:

«Fredelig. Det å stå i skogen og høre på fuglekvisper. Avslappende.» (Anders)

At det er avslappende å være i naturen ble også nevnt i flere av de andre gruppeintervjuene. En jente sa at hun synes det er deilig å gå en tur utendørs for seg selv når hun skal slappe av i hodet, og en annen i gruppa sa seg enig. Frihet er også en kvalitet ved å være i naturen som ble nevnt av flere.

Intervjuer: hva føler eller tenker dere når dere klatrer opp i et tre? Klarer dere å sette ord på det? (...)

Tora: (...) men det er så gøy. Jeg føler meg så fri liksom.

Intervjuer: kjenner dere dere igjen i det? At du føler deg fri oppe i et tre?

Karine: ja!

Stian: ja!

At det er åpnere og friere ute oppga også en jente som årsak til at hun mener at fantasien blir innestengt når en er inne og at ute får en nye inntrykk. En annen sa seg enig og beskrev at en kan få følelsen av å være i et fengsel når en er inne. Disse beskrivelsene er helt i tråd med studiene som har underbygget at naturen kan være med å forebygge stress og depresjoner (se Tordsson & Vale 2013, s. 16 for en oversikt) og at det å oppholde seg i naturen har samme avkoplende og restorative effekter på barn som for voksne – det vil si at den fungerer stimulerende, avstressende og bidrar til konsentrasjon (Kaplan & Kaplan 1989; Korpela m.fl. 2002; Faber Taylor & Kuo 2006; Chawla m.fl. 2014).

I intervjuene beskrev også flere at i naturen er det frisk luft og at det kan være godt å komme seg ut når en har vært lenge inne. Det dynamiske og foranderlige i naturen ble også trukket frem av enkelte; at det er mer å gjøre der og at det er mindre ensformig sammenlignet med innendørs aktiviteter. Flere pekte på at innendørs blir de ofte bare sittende foran en skjerm. Naturen kan gi en annen ramme til én og samme opplevelse, og det kan gi en annen følelse eller stemning å gjøre noe i naturen i forhold til å gjøre det i for eksempel hagen, ble det sagt. I en gruppe snakket barna om det å grille på tur i naturen, og de var enige om at det er annerledes å gjøre det i naturen enn i hagen eller hjemme:

Stine: Det er noe anna å sitte ute med...ja grillspyd og...sitte foran bålet og...

Ylva: ja...

Stine: kose seg og...og få røyk i ansiktet...

Vi har sett at gjennom naturopplevelser stimuleres et vidt spekter av ulike følelser hos barna. Restorative effekter som avslapping, frihet og å hvile hodet ble uttrykt. Likeledes er glede og spenning, gjerne etterfulgt av mestring, viktige kvaliteter som barna beskriver at naturopplevelsene kan gi. Det er også nærliggende å anta at spenningsmomentene som barna har skildret hadde blitt helt annerledes og muligens fraværende dersom barna hadde vært med voksne. Trolig ville barnas usikkerhet, men også nysgjerrighet i flere av situasjonene blitt dempet gjennom hvordan voksne ville forholdt seg til situasjonen, fordi usikkerhet og nysgjerrighet nettopp ser ut til å bli trigget av samspillet barna i mellom. De voksne ville i de nevnte situasjoner mest sannsynlig ha snevret rammene for barns opplevelse, blant annet med fokus på faktorer som sikkerhet, dårlig tid, andre gjøremål og også blande seg inn i leken med sine «normer» for hvordan leken bør gå barna i mellom (Skår m.fl. 2016c).

Det handler ikke bare om hvor ofte

Skolestilene ga begrenset informasjon om *hvor mye* nærnaturområdene ble brukt. Kun i noen få kommer hyppighet til uttrykk gjennom at det beskrives en aktivitet eller et sted som de har lekt mye i. Eksempelvis skriver en elev:

«Etter det dro vi til hytta [egenbygget hytte av greiner og pinner på et jorde] hver eneste dag og lekte steinalderen der» (S9).

Fordi barns bruk av nærnaturen henger sammen med hvordan hverdagslivet ellers arter seg, spurte vi dem om hva de gjør på fritida (som vi gjerne eksemplifiserte med *etter skoletid*). Aktiviteter som ble nevnt av flere var bruk av trampoline, å møte andre på skolen, være i gata, sykle, være med venner, aking, slalåm, bading/opphold ved Vingnesvika, ulike innendørs aktiviteter (dataspill, ulike sosiale medier) og trening (en del av barna brukte ganske mye tid på trening). Konkrete spørsmål om bruk av spesifikke naturområder i nærmiljøet på Vingar viste at disse områdene blir svært sporadisk brukt i hverdagen. Denne situasjonen støttes også i stor grad i funn fra den nasjonale foreldreundersøkelsen (Gundersen m.fl. 2016). Vi spurte barna om det hender de er der det er natur (som vi gjerne eksemplifiserte med å vise til slik skog som vi satt i under intervjuene – *Pinnikken*). Noen bekreftet at det hendte, flere dro på det og noen svarte veldig konkret nei eller at de er i naturområder veldig sjelden. Naturlig nok varierer naturbruken noe blant barna, likevel er altså det generelle inntrykket at mange er relativt lite i nærnaturområder i fritida uten voksne (jfr. også Gundersen m.fl. 2016). Til tross for at de synes å være en god del *utendørs*, så er det mer opparbeidete områder som gata, skoleplass, idrettsplass og trampoline i hagen som dominerer. Enkelte naturområder i nærmiljøet ser likevel ut til å ha en relativt sett høyere brukshyppighet, slik som Vingnesvika.

Aktivitetsmønsteret til barna ser ut til å ha endret seg noe fra da de var yngre. Mange sa at de lekte mer *utendørs* da de var yngre. Dette, sammen med beskrivelsene av hva de gjorde før (f.eks. beskrivelser av klatring i trær, hyttebygging på jorder, utforsking av naturområder etc.) gir inntrykk av at nærnaturen var en mer integrert del av hverdagen da de var yngre. Også dette er i tråd med den nasjonale foreldreundersøkelsen (Skår m.fl. 2016b; Gundersen m.fl. 2016). Et interessant funn i denne forbindelse er at noen av barna uttrykte at de hadde det morsommere da de var yngre, de var «villere», mer frie, hadde mer fantasi og større utforskertrang, og tenkte ikke så mye på hva andre synes om oppførselen deres. Sitatet under viser en passasje mellom to av barna som poengterer nettopp dette. Sitatet illustrerer også hvordan naturen i liten grad er predefinert, men åpen for barnets tolkning der og da, i tråd med Tordsson (2002) og Tangen (2003):

Andrine: det er liksom ikke så mye finne på ute mer. For du var liksom mye mindre før og da kunne du liksom ha plass under en ...

Greta: du hadde liksom mye mer fantasi og ...

Andrine: Ja, du kunne liksom legge deg under en stein og tro at du lå på verdens fineste seng liksom.

Greta: Mmm.

Noen av barna uttrykte at de samme tingene ikke er like morsomme lenger – de har vokst fra det de gjorde før. Dette er i tråd med Ryan (2012) og Olwig (2000) som viser til at leken endrer seg i brytningsfasen mellom barndom- og ungdomstid og at de gamle stedene og aktivitetene tilsynelatende blir barnslige og kjedelige. Mjaavatn (2013) fant også at interessen for *utendørs* friluftaktiviteter sank fra 4. til 7.klasse (og også videre til 10.klasse). Slik sett

---

viser kanskje vår studie en vanlig trend i overgangen fra barn til ungdom, der endrede preferanser gjør at «barndommens steder» ikke lenger er like attraktive.

Noen av barna fortalte med glød om tidligere naturopplevelser og det virket som om disse beskrivelsene fremkalte gode minner for dem. Dette utsagnet under illustrerer dette:

«(...) det er krokete [beskriver et tre]. Vi drev å klatra der ofte som små. Da var vi der liksom hver dag og lagde hytter der og alt sånn. Det var jo kjempegøy. Og så var det sånn at den ene greina som gikk ut der, den dreiv vi og slengte oss... sånn fram og tilbake og hang opp-ned og alt sånn. For da var vi såpass korte at vi nådde ikke bakken. Men det gjør vi dessverre nå» (Andrine)

Et hovedinntrykk er at nærnaturopplevelsene ser ut til å ha en betydningsfull rolle for barna til tross for at de nødvendigvis ikke forekommer så ofte. Det gjelder både opplevelsene de har i dag og tidligere opplevelser/minner fra da de var yngre. I forhold til hyppighet bekrefter denne studien resultatene fra den kvantitative foreldreundersøkelsen (Skår m.fl. 2014; Skår m.fl. 2016b; Gundersen m.fl. 2016); at det å oppholde seg eller leke i nærnaturen er noe de fleste barn gjør ganske sjelden eller sporadisk, mens det å bruke andre arenaer (hagen, gata, lekeplasser eller andre tilrettelagte områder) og å delta på organiserte fritidsaktiviteter forekommer mye mer hyppig og er en mye mer integrert del av barns hverdagsliv.

Konklusjon

Studien viser at naturopplevelsene i nærmiljøet på Vingar har stor betydning for barna og på ulike måter, til tross for at opplevelsene de skriver og forteller om ikke nødvendigvis foregår så ofte. Barna uttrykker at naturen er betydningsfull i form av en rekke kvaliteter, som at den gjør at de føler seg avslappet og frie, den innbyr til samhold, glede, mystikk og spenning. Barna er selv bevisst på at naturopplevelsen er mer fri og morsom uten voksne til stede. Naturen er en arena som gir andre inntrykk enn det innendørsaktiviteter eller mindre naturpregede områder gjør. Et eksempel er beskrivelsen av hvor annerledes det er å grille pølser i naturen versus i hagen.

Barna gjør stedene til sine egne gjennom kroppslig erfaring, sansing og samspill med andre barn. Mange av stedene de trekker fram er ikke spesielt tilrettelagt for lek. Dette viser at barnas egen utfoldelse er viktig, og at barn ofte ser helt andre kvaliteter ved steder enn voksne. Samværet med andre barn og den gleden dette gir barna er en kvalitet som fremkom spesielt tydelig gjennom både stilene og intervjuene. De sanselige opplevelser og følelser som er beskrevet oppstår dermed i samspill med andre barn. De beskriver hvordan leken i naturen drives framover gjennom dette samspillet, at de er i leken og at overraskende momenter oppstår. Studien understøtter således at lek ikke kan være noe planlagt og forutbestemt, men at den oppstår av seg selv og utvikler seg med bruk av de mulighetene stedet og omgivelsene gir. Barn forteller ofte om viktige følelser som glede, spenning og mestring, og dette oppnås i leken sammen med andre barn, uten voksne og gjerne i omgivelser som ikke forteller direkte hva de skal gjøre.

Studien støtter opp om en lang rekke forskningsarbeider som viser at voksne bør legge forholdene til rette for at barn kan leke utendørs uten voksne tilstede, og aller helst i naturomgivelser. Dette vil som vi har sett i denne studien bidra til at barnet får gode opplevelser sammen med andre barn. Utendørs lek kan bidra sterkt til at barnet får en positiv motorisk, sosial, og mental utvikling. Vi ser samtidig at det er stor kunnskapsmangel i forhold hvilke konsekvenser de store endringene i barns lek i natur kan ha, og også mangel på kunnskap om hvordan en på en bedre måte kan stimulere til og øke barns lek og bruk av natur.

Vi vil rette en stor takk til alle de engasjerte barna som deltok i studien. Uten dere hadde ikke denne artikkelen blitt til! Takk også til Vingar skole som velvillig lot oss få bruke tid sammen med elevene. Vi takker også Norges forskningsråd som har finansiert studien.

Referanser

- Berg, A. (2005). Friluftsbarnhagen – En motorikkfabrikk? Testing av barns motorikk. Barn nr. 2, s. 65-77.
- Boym, S. (2001). *The Future of Nostalgia*. New York: Basic Books.
- Chawla, L. (1992). Childhood place attachment. I: I. Altman & S.M. Low (red). *Place attachment*. New York Plenum press.
- Chawla L., Keena K., Pevec I. & Stanley E. (2014). *Health & Place*, 28, s. 1-13.
- Dervo, B.K., Skår, M., Köhler, B., Øian H., Vistad O.I., Andersen, O. og Gundersen, V. (2014). *Friluftsliv i Norge anno 2014 – status og utfordringer - NINA Rapport 1073*. 98 s + vedlegg.
- Faber Taylor, A. & Kuo, F.E. (2006). Is contact with nature important for healthy child development? State of the evidence. I C. Spencer & M. Blades (Red.), *Children and Their Environments: Learning, using and designing spaces* (s. 124-140). New York: Cambridge University Press.
- Fasting, M.L. (2013). *Vi leker ute. En fenomenologisk hermeneutisk tilnærming til barns lek og lekesteder ute*. Novus Forlag AS.
- Fjørtoft, I. (2000). The natural environment as a playground for children. The impact of outdoor play activities in pre-primary school children. *Early Childhood Education Journal*, 29, s. 11-117.
- Fontana, A. & Frey, J.H. (2008). The interview – from neural stance to political involvement. I: *Collecting and interpreting qualitative materials*. Sage publications
- Frost, J.L. (2012). The changing culture of play. *International journal of play*, 1 (2), s. 117-130.
- Glenn, N.M., Knight, C.J., Holt, N.L. & Spence, J.C. (2012). Meanings of play among children. *Childhood* 20(2), s. 185-199.
- Greene, & Hill, (2005). *Researching Children's Experiences: Methods and Methodological Issues*. I: S.M. Greene and D.M. Hogan (red.) *Researching Children's Experiences: Approaches and Methods*. London: Sage.
- Gullestad, M. (1992). *The Art of Social Relations. Essays on Culture, Social Action and Everyday Life in Modern Norway*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Gullestad, M. (1997). A Passion for Boundaries. Reflections on Connections between the Everyday lives of Children and Discourses on the Nation in Contemporary Norway. *Childhood*, 4, s. 19-42.
- Gundersen, V., Skår, M., O'Brien, L., Wold, L.C., Follo, G. (2016). Children and nearby nature: A nationwide parental survey from Norway. *Urban Forestry and Urban Greening*, 17, 116–125. [Doi.org/10.1016/j.ufug.2016.04.002](https://doi.org/10.1016/j.ufug.2016.04.002)
- Hangaard-Rasmussen, T. (1992). *Orden og kaos: elementære grundkræfter i leg*. Brøndby: Semi-forlaget.
- Ingebrigtsen, J.E. & Aspvik, N.P. (2010). *Barns idrettsdeltakelse i Norge – litteraturstudie av barn i idretten*. Rapport 02/2010. NTNU Samfunnsforskning AS, Senter for idrettsforskning.
- Kaplan, R. & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature – a psychological perspective*. Cambridge University Press.
- Karsten, L. (2005). It all used to be better? Different generations on continuity and change in urban children's daily use of space. *Children's Geographies*, 3 (3), s. 275-290.
- Korpela, K., (1992). Adolescents' favourite places and environmental self-regulation. *Journal of Environmental Psychology* 12, 249-258
- Korpela, K., Kyttä, M., Hartig, T. (2002). Restorative experience, self-regulation, and children's place preferences. *Journal of Environmental Psychology*, 22, s. 387-398.
- Kunnskapsdepartementet (2006). *Temahefte om barn og miljø*.
- Lundhaug, T. og Neegard, H.R. (2013). *Friluftsliv og uteliv i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm.
- Matthews, H. & Limb, M (1999). Defining an agenda for the geography of children: review and prospect. *Progress in Human Geography* 23 (1), s. 61-90.
- Medietilsynet (2014). *Barn og medier 2014. Barn og unges (9-16 år) bruk og opplevelse av medier*. Medietilsynet.
- Miljøverndepartementet (2001). *St.meld. 39 (2000-2001). Friluftsliv – en veg til høgare livskvalitet*.
- Mjaavatn, P.E. (2013). Hva har barn lyst til å gjøre ute? *Barn*, 1 (2013), s. 29-44.

-
- Nilsen, R.D. (2008). Children in nature: Cultural ideas and social practices in Norway. I: A. James and J. A. James, (red.). European childhoods. New York: Palgrave Macmillan, s. 38-60.
- Nielsen, G., Grønfeldt, V., Toftegaard-Støckel, J. and Andersen, L.B., (2011). Predisposed to participate? The influence of family socio-economic background on children's sport participation and daily amount of physical activity. *Sport in Society*, 15, 1-27.
- Olwig, K.R. (2000). (Be)tydningen av barndommens «sted». *Tidsskriftet Barn*, 3-4, s. 33-55
- Prince, L., Allin, L., Sandseter, E. B. H. & Ärlemalm-Hagsér, E. (2013). Outdoor play and learning in early childhood from different cultural perspectives (Editorial). *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 13 (3), s. 183-188.
- Rasmussen, K. (2004). Places for children – children's places. *Childhood*, 11 (2), s. 155-173.
- Ryan, A. W. (2012). Et landskap for lek. Minner om barndommens lek og betydning for opplevelsen av omgivelsene i dag. *Barn*, 1 (2012), s. 23-36.
- Rønning, M. (2010). Homework and pupil achievement in Norway. Evidence from TIMMS. Statistisk sentralbyrå. Rapport 1/2010.
- Sandberg, M. (2012). De är inte ute så mycket: Den bostadsnära naturkontaktens betydelse och utrymme i storstadsbarns vardagsliv. Ph.D. Thesis, University of Gothenburg, Gothenburg.
- Sandseter, E.B.H. (2010). Scaryfunny. A qualitative study of risky play among preschool children. Ph.D. NTNU, Trondheim.
- Skår, M. (2010). Experiencing nature in everyday life. *Natur i hverdagsliv*. Ph.D thesis, Universitetet for miljø og biovitenskap.
- Skår, M. & Krogh, E. (2009). Changes in children's nature-based experiences near home: from spontaneous play to adult-controlled, planned and organised activities. *Children's Geographies*, 7, s. 339-354.
- Skår, M., Gundersen, V., Bischoff, A., Follo, G., Pareliusson, I., Stordahl, G. & Tordsson, B. (2014). Barn og natur. Nasjonal spørreundersøkelse om barn og natur. NINA Temahefte 54, 19 s.
- Skår, M., Follo, G., Gundersen, V., Ingebrigtsen, K., Stordal, G., Tordsson, B. & L.C. Wold. (2016a). Barns lek i natur – i spennet mellom selvutfoldelse til kontroll. *Barn*, 2, S. 39-56.
- Skår, M., Wold, L.C., Gundersen, V. & O'Brien, L. (2016b). Why do children not play in nearby nature? Results from a Norwegian survey. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 16(3), s. 239-255. DOI:10.1080/14729679.2016.1140587
- Skår, M., Gundersen, V. & O'Brien, L. (2016c). How to engage children with nature: Why not just let them play? *Children's Geographies*, 14(5), s. 527-540. DOI: 10.1080/14733285.2015.1136734
- Steinsholt, K. (2010). Vi må miste oss selv for å finne oss selv igjen. Lek erfaring og dannelse hos Hans Georg Gadamer. I: K. Steinsholt & K.P. Gurholt (red.) *Aktive liv: idrettspedagogiske perspektiver på kropp, bevegelse og dannelse* (s. 101-119). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Tangen, J.O. (2003): Embedded expectations – Embodied knowledge, and the Movements that Connect. *International review for the sociology of sport*, 39(1), s. 7–25.
- Tordsson, B., (2002). Å svare på naturens åpne tiltale. PhD diss. Norwegian School of Sport Sciences.
- Tordsson, B. & Vale, L.S.R. (2013). Barn, unge og natur – en studie og drøftelse av faglitteratur. HIT rapport nr. 1. 2004. Høgskolen i Telemark.
- Vaage, O.F. (2009). Mosjon, friluftsliv og kulturaktiviteter. Resultater fra levekårsundersøkelsene fra 1997 til 2007. Statistisk sentralbyrå.
- Vaage, O. F. (2012) Tidene skifter. Tidsbruk 1971-2010, Statistiske analyser 125. Statistisk sentralbyrå.
- Vaage, O. F. (2013). Unges dagligliv 1971-2010. Unge har mer fritid - men savner samvær. *Samfunnsspeilet*, 2, 2013.
- Wolf, K.D. (2015). Oppfordringer til små barns lekende samspill i barnehagen. Personalets medvirkning og omgivelsenes muligheter. *Barn*, 1 S. 25-39.
- Øia, T. & Strandbu, Å. (2004). Ungdom og tradisjonell bruk av naturen. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 4(2) 2004, s. 33-35.
- Øksnes, M. (2010). Lekens flertydighet. Om barns lek i en institusjonalisert hverdag. Cappelen Damm AS.